

«Διήμερο Εκπαιδευτικού Δημοτικής Εκπαίδευσης 2015-2016»

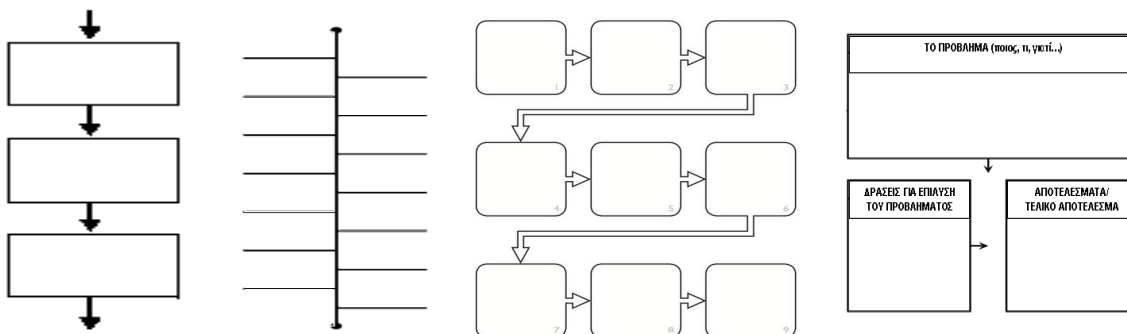
Ζητήματα Διδασκαλίας και Διδακτικής της Γλώσσας: Κατανόηση και Παραγωγή Προφορικού Λόγου

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών Δημοτικής Εκπαίδευσης

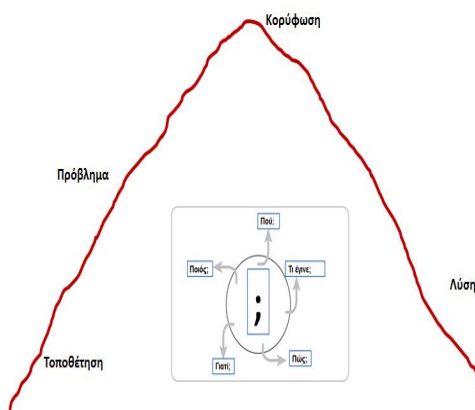
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με τη μορφή αφηγηματικής περιγραφής του «τι ενδεικτικά μπορεί να συμβαίνει στην τάξη»:

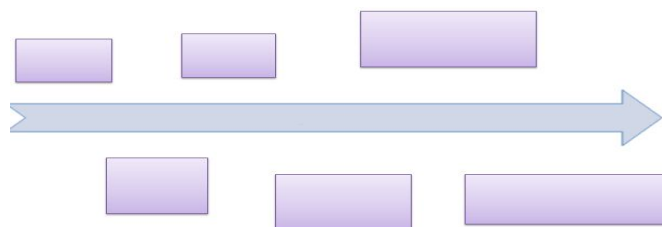
- **«Ακρόαση παραμυθιού»:** Τα παιδιά ακούνε (από: <https://www.youtube.com/watch?v=BCCPRXJk1lc>) το κείμενο: «Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν», το οποίο βρίσκεται στο Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ΄ & Δ΄ Δημοτικού, σελ. 28-32.
- Κατά την ακρόαση του αφηγηματικού κειμένου, μπορεί να αξιοποιούνται σχεδιαγράμματα και εννοιολογικοί χάρτες, όπως για παράδειγμα:

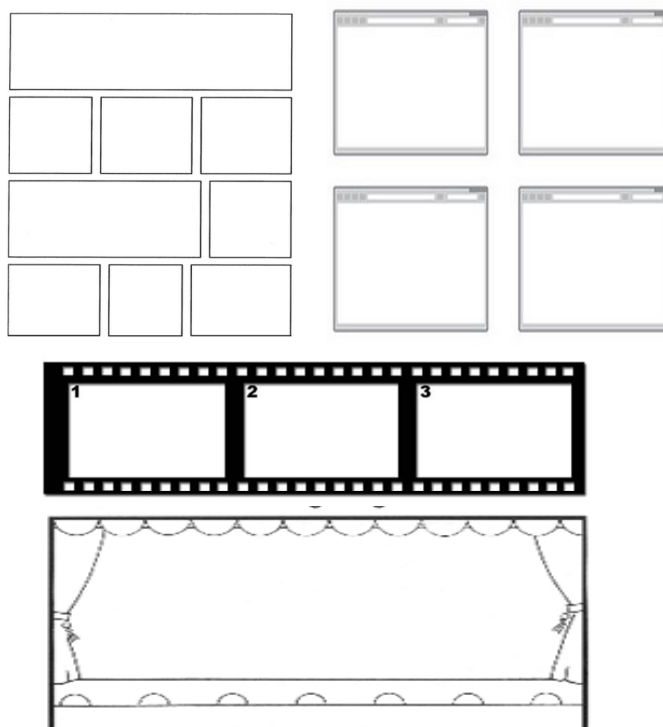
- **«Εργαλεία λογοτεχνικού γραμματισμού»:** Αξιοποιούνται και άλλα εργαλεία, για σκοπούς κατανόησης του εν λόγω κειμένου και, ειδικότερα, για καταγραφή, αναδιήγηση και αξιολόγηση βασικών δομικών στοιχείων και επεισοδίων της αφήγησης, όπως είναι, ενδεικτικά, τα ακόλουθα:
- «Βουνό της λογοτεχνικής αφήγησης» (“story mountain”):

- «Γραμμή της λογοτεχνικής αφήγησης» (“story line”):

- Κατά τη διάρκεια της ακρόασης, μπορούν να σχεδιαστούν τα επεισόδια ή να περιγραφούν, αξιολογικά, οι χαρακτήρες της ιστορίας (sketch-to-stretch):

- **«Συλλογική αναδιήγηση»:** Τα παιδιά αναδιηγούνται συλλογικά το κείμενο που άκουσαν, χρησιμοποιώντας το παρακάτω εργαλείο:

Έναρξη

Άρχισε να αναδιηγείσαι το κείμενο. Άρχισε να ανακαλείς σημαντικές πληροφορίες από το κείμενο.

Εστίαση

Πρόσθεσε περισσότερες λεπτομέρειες σε όσα είπε ο/η προηγούμενος/η.

Αναδρομή

Επίλεξε ένα σημείο που ειπώθηκε ήδη και άρχισε την ιστορία από αυτό. Ανάφερε σημαντικές πληροφορίες που, κατά την προσωπική σου άποψη, δεν ακούστηκαν.

Περίληψη

Επανάλαβε περιληπτικά όσα ακούστηκαν μέχρι τώρα.

Επέκταση

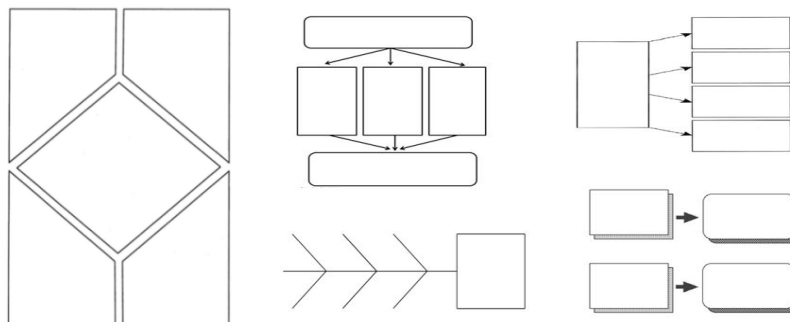
Πρόσθεσε προσωπικά σου σχόλια, αντιδράσεις, κρίσεις για το κείμενο.

- **«Κύκλος αναδιήγησης»:** Τα παιδιά δομούν ομαδικά σε κύκλο μία ιστορία, η οποία αρχίζει με την πρόταση που τους δίνεται ή που συναποφασίζεται, με βάση συμπέρασμα/συμπεράσματα της συζήτησης που προηγήθηκε (π.χ., «Είμαι μία χελώνα στην παραλία»). Μέσω ενός νήματος, «μεταφέρεται» ο λόγος από το ένα παιδί στο άλλο, έτσι ώστε να ακουστούν αρκετοί/ές μαθητές/τριες. Κάθε παιδί διατυπώνει μία-δύο αφηγηματικές προτάσεις, με βάση τον λόγο των προηγουμένων, μέχρι να ολοκληρωθεί η ιστορία.

Έτσι, μπορεί να γίνει, για παράδειγμα, μετατροπή διαλόγου σε τριτοπρόσωπη αφήγηση, συγκρίνοντας το αρχικό κείμενο με το «μετα-κείμενο». Μέσω των κειμένων αυτών, τα παιδιά παράγουν προφορικό λόγο για κατανόηση τόσο των νοημάτων όσο και του τρόπου δόμησης του συγκεκριμένου λογοτεχνικού αφηγηματικού κειμένου.

Συζητούνται γλωσσικά στοιχεία των αφηγήσεων/αναδιηγήσεων.

- **«Αντιπαραβολή προφορικών κειμένων»:** Εναλλακτικά ή επιπρόσθετα, γίνεται ακρόαση του παραμυθιού «Πού πας χελωνάκι;», από τον Μικρό Αναγνώστη στο οποίο παραπέμπει το διαδραστικό σχολικό εγχειρίδιο-ανθολόγιο (<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSDIM-C106/331/2251,8461/>), με στόχο τα παιδιά να αντιπαραβάλουν τα νοήματα των κειμένων.
- **«Θεατρικές Συμβάσεις»:** Εναλλακτικά, η αναδιήγηση της ιστορίας μπορεί να γίνει με τη χρήση θεατρικών συμβάσεων (όπως, «διάδρομος σκέψης (της χελώνας)», «καυτή καρέκλα»).
- **«Ιδεοθύλλα- Εννοιολογικοί Χάρτες»:** Με βάση το περιεχόμενο του κειμένου, εισάγεται η θεματική ενότητα και γίνεται ιδεοθύλλα για ανάδυση προβληματισμών/πτυχών του θέματος. Δυνατή είναι και η χρήση εννοιολογικών χαρτών, όπως αυτοί που φαίνονται στη συνέχεια (είτε στις ομάδες είτε στην ολομέλεια), έτσι ώστε να αναδειχθούν πτυχές του θέματος που προέκυψαν από την κατάθεση των εμπειριών τους:

Θεματικές πτυχές που αναδεικνύονται με τον τρόπο αυτό ενδέχεται να είναι οι ακόλουθες:

- Ακρίβεια- υψηλό κόστος
- Οργανωμένες- μη οργανωμένες παραλίες
- Υπερβολική οικονομική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου
- Σκουπίδια- μόλυνση παραλιών
- Φασαρία- θόρυβος
- Ψυχαγωγία- ξεκούραση
- Ζώα και άνθρωποι στις παραλίες
- Κίνδυνοι στις παραλίες
- ...

- **«Αξιοποίηση πολυτροπικού κειμένου»:** Προβάλλεται βίντεο στο οποίο παρουσιάζονται οργανωμένες και μη οργανωμένες παραλίες

Αξιοποιούνται οι πέντε αισθήσεις, οι οποίες καταγράφονται σε φύλλο εργασίας για τα δύο ξεχωριστά μέρη του βίντεο. Ακούγονται εναλλακτικές προτάσεις, για αξιοποίηση του λεξιλογίου που έχει δημιουργηθεί, για σκοπούς κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου (π.χ., παραγωγή προφορικών προτάσεων και κειμένων).

Έτσι, πέρα από την παραγωγή πλαισιωμένου προφορικού λόγου και την ανάπτυξη θεματικού λεξιλογίου, αναδύεται η θεματική πτυχή και ο προβληματισμός: **«Οργανωμένες ή μη οργανωμένες παραλίες»:**

Αισθήσεις	Βίντεο Α	Βίντεο Β
		
		
		
		
		

- **«Πρόσωπο με πρόσωπο»:** Τα παιδιά περπατούν ελεύθερα στην αίθουσα, με τη συνοδεία μουσική υπόκρουσης. Όταν διακοπεί η μουσική, σταματούν, βρίσκοντας μπροστά τους κάποιο άλλο παιδί. Για περίπου μισό λεπτό, το κάθε παιδί εκφράζει, σε συνεχή προφορικό λόγο, την άποψή του/της για τον προβληματισμό που έχει τεθεί στο ζευγάρι του, χωρίς να διακόπτεται, ακόμη και αν το άλλο παιδί έχει διαφορετική άποψη. Τα παιδιά κινούνται ξανά με τη βοήθεια μουσικής. Επαναλαμβάνεται η ίδια διαδικασία, μέχρι να μιλήσουν όλα τα παιδιά και να έρθουν αντιμέτωπα με ποικίλες οπτικές γύρω από το θέμα. Στο πλαίσιο αυτό δίνεται έμφαση στη δομή της επιχειρηματολογίας:

- **«Γραμμή του προβληματισμού»:** Στο συνεχές: «Οργανωμένες - Μη οργανωμένες παραλίες», κάποια παιδιά τοποθετούνται, ανάλογα με την προτίμησή τους, και δικαιολογούν τη θέση τους, με την παραγωγή προφορικού επιχειρηματολογικού λόγου. Παρέχονται γλωσσικά στηρίγματα για αναδιαμόρφωση του προφορικού τους λόγου (όπως για παράδειγμα, φράσεις που εκφράζουν άποψη, αιτιολογικοί σύνδεσμοι, παράθεση παραδειγμάτων).

Μη οργανωμένες
παραλίες

Οργανωμένες
παραλίες

- Τα παιδιά «πάνω στη γραμμή» ενθαρρύνονται να αλληλεπιδράσουν μέσω διευκρινιστικών ερωτήσεων.
- Τα υπόλοιπα παιδιά που παρακολουθούν υποβάλλουν ερωτήσεις στους/στις συμμαθητές/τριές τους, έχοντας ως βάση διαβαθμισμένα επίπεδα ερωτήσεων που προβάλλονται, με τη βοήθεια του προβολέα:
 - Συγκεκριμένο - Περιγραφικό: Ποιοι, Πού; Πότε; Τι;
 - Ερμηνευτικό: Γιατί;
 - Συγκριτικό: Σε τι μοιάζει/διαφέρει η άποψη/εμπειρία σας από...;
 - Αξιολογικό: Συμφωνείς/Διαφωνείς με... Γιατί;
 - Υποθετικό: Τι θα γινόταν αν...; Πώς θα αισθανόσουν αν...;
 - Λύση προβλήματος: Πώς θα άλλαζες την κατάσταση; Τι εισηγείσαι;
- **«Κύκλος επιχειρημάτων»**: Σε κύκλο, μέσω ενός αντικειμένου (π.χ., μίας μπάλας), μεταφέρεται ο λόγος από το ένα παιδί στο άλλο, έτσι ώστε να ακουστούν όλες οι απόψεις. Ο λόγος δίνεται μόνο μία φορά σε κάθε παιδί, με έμφαση στην έκφραση άποψης, σε σχέση με το τι έχει ακουστεί από τους προηγούμενους. Αν κάποιος παιδί δεν επιθυμεί να εκφράσει άποψη, δίνει την μπάλα αμέσως στο επόμενο. Έτσι, συνοψίζονται βασικά επιχειρήματα γύρω από τον προβληματισμό και επαναφέρονται ανάλογο λεξιλόγιο και εκφραστικά μέσα επιχειρηματολογίας.

Επιπρόσθετα, μπορεί να δοθούν βοηθητικές ημιτελείς φράσεις (π.χ., «Το πιο σημαντικό είναι...», «Πρέπει να ξέρετε ότι...»), έτσι ώστε τα παιδιά να επικεντρωθούν στις πιο σημαντικές πληροφορίες.

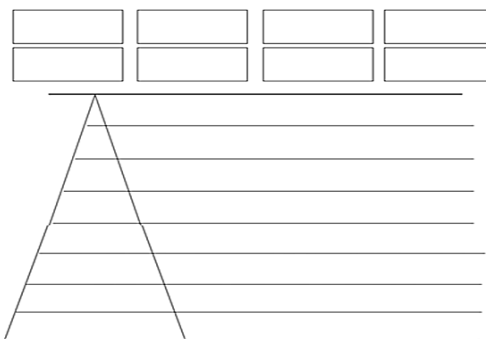
- **«Σπασμένο τηλέφωνο»**: Ζητούνται οκτώ εθελοντές, τέσσερις για κάθε ομάδα. Οι εθελοντές ορίζουν τον αρχηγό της ομάδας. Ο αρχηγός παραμένει στην αίθουσα, ενώ οι άλλοι τρεις βγαίνουν έξω από την αίθουσα. Ένα άλλο παιδί διαβάζει στον αρχηγό της ομάδας ένα σύντομο κείμενο που προβάλλει συγκεκριμένη οπτική για τις οργανωμένες και μη οργανωμένες παραλίες. Στο συγκεκριμένο κείμενο υπάρχουν 20 λέξεις-κλειδιά, οι οποίες βαθμολογούνται με δέκα βαθμούς η καθεμία (σύνολο 200 βαθμοί). Κατόπιν, καλείται ο πρώτος από τους εθελοντές που βρίσκονται έξω από την αίθουσα, και εννοείται ότι δεν έχει ακούσει την ιστορία, να μπει στην αίθουσα. Ζητείται από τον αρχηγό της ομάδας να αναδιηγηθεί την ιστορία στον πρώτο εθελοντή. Ο πρώτος εθελοντής θα καλέσει τον δεύτερο εθελοντή και θα του αναδιηγηθεί την ιστορία, χωρίς να επιτρέπονται παρεμβάσεις από τρίτους, για συμπλήρωση της ιστορίας. Ο δεύτερος εθελοντής θα αναδιηγηθεί την ιστορία στον τρίτο εθελοντή. Στόχος του παιχνιδιού είναι ο τρίτος εθελοντής να διηγηθεί την ιστορία όσο πιο πιστά γίνεται ως προς την αρχική της μορφή, περιλαμβάνοντας όσο το δυνατόν περισσότερες από τις είκοσι λέξεις-κλειδιά, ώστε να συλλέξει όσο περισσότερους βαθμούς γίνεται. Το κείμενο προβάλλεται στην ολομέλεια, ελέγχονται οι λέξεις-κλειδιά και βαθμολογείται η τελευταία αναδιήγηση της κάθε ομάδας. Εναλλακτικά, οι υπόλοιποι μαθητές/τριες μπορεί να έχουν στη διάθεσή τους, από την αρχή, το κείμενο με τις λέξεις-κλειδιά σημειωμένες, ώστε να συμμετέχουν στη διαδικασία ως ενεργητικοί ακροατές, με πρόσθετο κίνητρο και ενδιαφέρον. Οι είκοσι λέξεις επιλέγονται επί σκοπού, έτσι ώστε να είναι οι λέξεις που, ως συνειδητές επιλογές του συγγραφέα-αφηγητή, προβάλλουν τη συγκεκριμένη οπτική για το θέμα (π.χ., επίθετα, χρονικά επιρρήματα, αιτιολογικοί σύνδεσμοι). Σχολιάζεται ο λειτουργικός ρόλος των γλωσσικών επιλογών.

- **«Στρατηγική 1-2-4»:** Προβολή βίντεο/ρεπορτάζ, όπου προβάλλονται ποικίλες οπτικές υπέρ και κατά των οργανωμένων παραλιών. Κατά τη διάρκεια προβολής – ακρόασης, και με βάση την παρακάτω διαδικασία, συμπληρώνεται σχετικό φύλλο εργασίας (ακολουθεί) και αναπτύσσεται προφορικός επιχειρηματολογικός λόγος στις ομάδες και στην ολομέλεια.

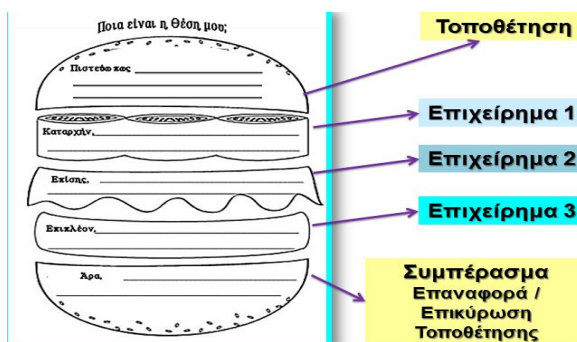
Ατομικά (1): Σημειώνω τις πιο σημαντικές ιδέες, έννοιες, στοιχεία ή τα πιο σημαντικά επιχειρήματα, του κειμένου στα κουτάκια.

Στο ζευγάρι (2): Συζητώ με το ζευγάρι μου και τα ιεραρχώ από το σημαντικό στο σημαντικότερο.

Στην ομάδα (4): Με τη βοήθεια ενός άλλου ζευγαριού, φτιάχνω ξανά την πυραμίδα και παρουσιάζω στην υπόλοιπη τάξη.

Ακολουθώντας, με βάση, ενδεχομένως, το ακόλουθο διάγραμμα, αλλά και άλλα γλωσσικά στηρίγματα που δίνονται, κάθε ομάδα προβαίνει σε προφορική ανακοίνωση της δικής της οπτικής, σε δομημένο επιχειρηματολογικό λόγο:

Συζητούνται γλωσσικά στοιχεία των επιχειρημάτων.

- **«Στρατηγική Γενικής Παιδαγωγικής Jigsaw»:** Δημιουργούνται πέντε ομάδες για να διερευνήσουν το θέμα «Οργανωμένες - Μη οργανωμένες παραλίες», μέσα από πιθανές, διαφορετικές μεταξύ τους, κοινωνικές οπτικές. Αξιοποιώντας τη στρατηγική «Jigsaw», κάθε μέλος της ομάδας αναλαμβάνει έναν ρόλο (π.χ., λουόμενοι-υπέρ, λουόμενοι-κατά, ΚΟΤ, δημοσιογράφος, λογοτέχνης) και παίρνει ένα σχετικό κείμενο. Ακολουθώντας, τα παιδιά σχηματίζουν τις ομάδες των ειδικών για να εξειδικευτούν για το θέμα τους. Μετά, επιστρέφουν στις ομάδες τους, όπου καταθέτουν την άποψη που έχουν σχηματίσει, και εκεί γίνεται σχετικός διάλογος. Παράλληλα, αξιοποιείται το έντυπο «Δίκτυο Συζήτησης», έτσι ώστε η ομάδα να διατυπώσει το καταληκτικό της συμπέρασμα.

